

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Klimatická spravodlivosť**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2018/C 081/04)

Spravodajca: **Cillian LOHAN**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	23. 2. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	3. 10. 2017
Prijaté v pléne	19. 10. 2017
Plenárne zasadnutie č.	529
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	194/12/8

1. Závery a odporúčania

1.1. V rámci koncepcie klimatickej spravodlivosti sa globálna zmena klímy chápe aj ako politická a etická otázka, nielen vyslovene environmentálna otázka. Zvyčajne sa poníma v globálnom kontexte vzájomnej priestorovej a časovej závislosti a uznáva sa v nej, že tí najzraniteľnejší a najchudobnejší v spoločnosti musia často znášať najväčší vplyv následkov zmeny klímy, a to aj napriek tomu, že práve tieto skupiny sú najmenej zodpovedné za emisie, ktoré zmenu klímy spôsobujú. V širšom zmysle sa v tomto stanovisku v rámci klimatickej spravodlivosti považuje za potrebné zaoberať otázkou spravodlivosti v súvislosti s často neprimeraným vplyvom zmeny klímy na občanov a komunity v rozvojových aj rozvinutých hospodárstvach.

1.2. EHSV sa domnieva, že všetci občania majú právo na zdravé a čisté životné prostredie, ako aj právo očakávať, že vlády prevezmú zodpovednosť za záväzky svojich štátov a za vnútroštátne stanovené príspevky na základe Parížskej dohody týkajúcej sa faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a nebezpečenstiev vyplývajúcich zo zmeny klímy a uznajú nielen zjavnejšie environmentálne a ekonomické aspekty, ale aj spoločenský dosah.

1.3. EHSV navrhuje začať diskusiu o charte EÚ o právach súvisiacich s klímou, ktorá by zahŕňala práva občanov a prírody v súvislosti s výzvami týkajúcimi sa krízy vyvolanej globálnou zmenou klímy. EHSV uznáva vedúcu úlohu EÚ pri presadzovaní stabilného a spravodlivého medzinárodného režimu v oblasti klímy a vyzýva inštitúcie EÚ a národné vlády, aby preskúmali uplatňovanie zásad klimatickej spravodlivosti na všetkých úrovniach: celosvetovej, európskej, vnútroštátnej a komunitnej. Proces európskeho semestra by sa mohol použiť ako nástroj na dosiahnutie tejto ambície. Klimatická spravodlivosť sa týka spravodlivosti pre ľudí aj pre životné prostredie, od ktorého sme závislí, pričom obe otázky sú navzájom prepojené. EHSV v tejto súvislosti pripomína dve nedávne iniciatívy: globálny pakt o životnom prostredí a projekt všeobecnej deklarácie práv ľudstva.

1.4. Systémy výroby a spotreby sa musia zmeniť tak, aby sa prispôbili zmene klímy a zmierňovali ju. Tento prechod sa bude musieť uskutočniť na celom svete a v rámci jednotlivých odvetví, pričom EÚ môže zohrávať vedúcu úlohu. Je potrebné identifikovať a náležite podporiť najzraniteľnejšie podnikateľské sektory a najzraniteľnejších pracovníkov. V tejto transformácii treba podporovať najmä potravinové systémy a ich príslušné zainteresované strany. Udržateľná spotreba potravín sa musí začať v počiatočnej fáze prípravy pôdy a riadenia prírodných systémov, aby sa zabezpečil základný stavebný kameň pre získavanie potravín. EÚ by mala poskytnúť jasné vedenie v súvislosti s podporou trvalo udržateľného riadenia a ochrany pôdy.

1.5. Silu spotrebiteľov pri dosahovaní prechodu možno využiť len vtedy, ak budú mať spotrebiteľia možnosť zvoliť si udržateľné etické alternatívy, ktoré by nevedli k výraznému zníženiu pohodlia alebo kvality z hľadiska služieb, použitia alebo dostupnosti. Uskutočniteľné alternatívy pre spotrebiteľov môžu vychádzať z nových hospodárskych modelov, ako je napr. digitálne, kolaboratívne a obehové hospodárstvo, a takisto sa môžu vypracovať na základe medzinárodnej spolupráce v oblasti globálneho, resp. sektorového prechodu na tieto modely.

1.6. Na zabezpečenie infraštruktúry a primeranej podpory pre spotrebiteľov, ktorí by chceli viesť životný štýl spôsobujúci nízke emisie oxidov uhlíka, by sa mali využívať podporné mechanizmy vrátane verejných prostriedkov a ekonomických nástrojov a stimulov, a to vrátane pomoci pri hradení vyšších nákladov na etické/dlhodobé/udržateľné tovary a služby, pričom by sa malo zároveň zaručiť, že sa tým neohrozí konkurencieschopnosť.

1.7. Musí sa zmapovať presun pracovných miest v nízkouhlíkovom hospodárstve a čo najskôr sa musia identifikovať príležitosti. Vďaka tomu bude možné navrhnúť a uplatňovať efektívne opatrenia, aby sa zabezpečilo, že pracovníci budú chránení a že sa pri spravodlivom prechode zachová ich kvalita života.

1.8. EHSV opakuje svoju výzvu na vytvorenie európskeho strediska pre monitorovanie chudoby⁽¹⁾, ktoré by spojilo všetky zainteresované strany s cieľom pomôcť definovať európske ukazovatele energetickej chudoby. Spravodlivosť pre všetkých občanov znamená zabezpečiť dodávku ekologickej, cenovo dostupnej a prístupnej energie pre každého.

1.9. EHSV vyzýva na ukončenie dotovania fosílnych palív a zmenu smerom k podpore prechodu na energiu z obnoviteľných zdrojov.

1.10. Účinné politiky v oblasti udržateľnosti závisia od zabezpečenia toho, že opatrenia na podporu tohto prechodu budú jasne stanovené, prioritné a náležite financované. EÚ musí zároveň začať veľmi komplexné medzinárodné rokovania zamerané na dosiahnutie globálnej dohody, ktorou by sa mohli zmierniť príčiny zmeny klímy a podporiť udržateľnejší model svetového hospodárstva.

2. Kontext/Dôvod vypracovania stanoviska

2.1. Toto stanovisko z vlastnej iniciatívy vychádza z pracovného plánu Strediska pre monitorovanie trvalo udržateľného rozvoja na rok 2017. Klimatická spravodlivosť je témou, ktorá nás všetkých ovplyvňuje, ale na úrovni EÚ sa v súvislosti s ňou vykonáva málo opatrení. Pre EHSV je to príležitosť prevziať vedúcu úlohu a predložiť prvé návrhy najmä v súvislosti s Európou. Mnohé aspekty klimatickej spravodlivosti sa musia ešte do hĺbky prediskutovať, napríklad otázka globálneho a individuálneho pridelovania emisných kvót.

2.2. EHSV chce zaujať inštitucionálne postavenie s cieľom poskytnúť pohľad organizovanej občianskej spoločnosti EÚ v rámci diskusie o vplyve zmeny klímy a spôsobe, ako sa najlepšie vyrovnat s týmto vplyvom spravodlivým a primeraným spôsobom.

2.3. Vzhľadom na medzinárodne prijaté ciele OSN v oblasti udržateľného rozvoja, Parížsku dohodu a skutočnosť, že dôsledky zmeny klímy sú už citelné, musíme o to naliehavejšie uplatňovať klimatickú spravodlivosť, a to prostredníctvom konkrétnych opatrení.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. V rámci koncepcie klimatickej spravodlivosti sa globálna zmena klímy chápe aj ako politická a etická otázka, nielen vyslovene environmentálna otázka. Uznáva sa v nej, že tí najzraniteľnejší a najchudobnejší v spoločnosti musia často znášať najväčší vplyv následkov zmeny klímy. Táto koncepcia sa zvyčajne vníma v globálnom kontexte vzájomnej priestorovej a časovej závislosti, a to so zameraním na zodpovednosť krajín, ktorých rozvoj bol založený na využívaní prírodných zdrojov.

3.2. Ciele trvalo udržateľného rozvoja idú nad rámec svojich predchodcov (miléniových rozvojových cieľov) a uznávajú vzájomnú zodpovednosť, stotožnenie sa s danými cieľmi, spoločný postup a potrebu inkluzívnych participatívnych postupov. EHSV uznáva vedúcu úlohu EÚ pri presadzovaní stabilného a spravodlivého medzinárodného klimatického režimu a vyzýva inštitúcie EÚ a národné vlády, aby preskúmali uplatňovanie zásad klimatickej spravodlivosti na všetkých úrovniach: celosvetovej, európskej, vnútroštátnej a komunitnej. Proces európskeho semestra by sa mohol použiť ako nástroj na dosiahnutie tejto ambície. Preto sa v tomto stanovisku v rámci klimatickej spravodlivosti považuje za potrebné zaoberať otázkou spravodlivosti v súvislosti s často neprímeraným vplyvom zmeny klímy na občanov a komunity v rozvojových aj rozvinutých hospodárstvach.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Koordinovaná európska činnosť s cieľom zabrániť energetickej chudobe a bojovať proti nej, Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 21.

3.3. Problematickým aspektom je odpor voči politikám v oblasti zmeny klímy, ktoré sa vnímajú ako penalizácia bežného občana, určitých odvetví (napr. agropotravinárstva alebo dopravy) alebo komunít a jednotlivcov závislých od fosílnych palív, a to aj napriek prínosu týchto politík.

3.4. Rôzne politické iniciatívy sa zameriavajú na sektory a oblasti, ktoré sú výrazne ovplyvnené klimatickými výzvami, napríklad zdravotníctvo, doprava, poľnohospodárstvo a energetika. Klimatická spravodlivosť môže poskytnúť komplexný integrovaný prístup, ktorým sa zabezpečí, aby sa prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo dosiahol primeraným a spravodlivým spôsobom.

3.5. Je dôležité poznamenať, že klimatická spravodlivosť sa netýka len tých, ktorí sú priamo zasiahnutí vplyvmi zmeny klímy, ale aj tých, ktorí sú zasiahnutí faktormi ovplyvňujúcimi zmenu klímy prostredníctvom závislosti od tovaru, služieb a životného štýlu, ktoré sú spojené s vysokými emisiami a nízkou efektívnosťou využívania zdrojov.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Sociálna spravodlivosť

4.1.1. EHSV sa domnieva, že všetci občania majú právo na zdravé a čisté životné prostredie, ako aj právo očakávať, že vlády prevezmú zodpovednosť za záväzky svojich štátov a za vnútroštátne stanovené príspevky na základe Parížskej dohody týkajúce sa faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a nebezpečenstiev vyplývajúcich zo zmeny klímy a uznajú nielen zjavnejšie environmentálne a ekonomické aspekty, ale aj spoločenský dosah.

4.1.2. Pilier sociálnych práv EÚ má slúžiť ako sprievodca pre obnovený proces zblížovania smerom k lepším pracovným a životným podmienkam medzi členskými štátmi. Je založený na 20 zásadách, z ktorých mnohé budú ovplyvnené buď priamo zmenou klímy, alebo nepriamo potrebou prechodu na nové ekonomické modely.

4.1.3. EHSV navrhuje začať v súvislosti s ľudskými a sociálnymi právami diskusiu o vypracovaní charty o právach súvisiacich s klímou. Táto charta by zahŕňala práva občanov a prírody v súvislosti s výzvami týkajúcimi sa krízy vyvolanej zmenou klímy. EHSV v tejto súvislosti pripomína Všeobecnú deklaráciu práv ľudstva, ktorej návrh vypracovala Corinne Lepage v roku 2015 pri príležitosti COP21.

4.1.4. Práva prírody sa v súčasnosti uznávajú v rôznych krajinách sveta prostredníctvom legislatívneho postupu. Napríklad v Holandsku v roku 2015 mimovládna organizácia Urgenda vyhrala súdny spor proti vláde vo veci týkajúcej sa klímy. Holandský najvyšší súd dôsledne potvrdil zásadu, že vláda môže byť právne zodpovedná za to, že neprijala dostatočné opatrenia na predchádzanie predvídateľným ujám vyplývajúcim zo zmeny klímy. Podobné prípady sa pripravujú aj v Belgicku a v Nórsku. Okrem toho aj iniciatívy, ako je Globálny pakt pre životné prostredie, spustený 24. júna 2017, upozorňujú na to, že je potrebné spravodlivé globálne environmentálne riadenie, ktoré sa dosiahne tým, že sa prostredníctvom všeobecného, prierezového, univerzálneho nástroja doplnia „práva tretej generácie“.

4.1.5. Je potrebné zabezpečiť, aby najzraniteľnejšie osoby v spoločnosti nemuseli znášať nespravodlivé zaťaženie a aby sa náklady na prechod na ekonomický model reagujúci na zmenu klímy spravodlivo rozdelili v celej spoločnosti. Napríklad zásada „znečisťovateľ platí“ by sa mala uplatňovať na úrovni tých, ktorí vytvárajú znečistenie a majú z toho zisk, na rozdiel od úrovne koncového používateľa v prípadoch, keď neexistuje žiadna reálna alternatíva. Dôkladné a relevantné uplatňovanie tejto dôležitej zásady už EHSV preskúmal⁽²⁾.

4.1.6. V dôsledku množstva vysídlených osôb sa zvýšia rôzne druhy migrácie (vrátane klimatických utečencov)⁽³⁾. Už sme boli svedkami slabej pripravenosti EÚ riešiť túto problematiku, ako aj otázku neprimeranej záťaže v jednotlivých členských štátoch. EHSV už zdôraznil, ako môžu nevyvážené hospodárske procesy v tejto súvislosti prispieť k destabilizácii⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Stanovisko na tému Dosah záverov konferencie COP 21 na európsku dopravnú politiku, Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 10.

⁽³⁾ Stanovisko na tému Integrácia utečencov v EÚ, Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 19.

⁽⁴⁾ Európsky konsenzus o rozvoji, Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 71.

4.1.7. Na úrovni EÚ neexistuje žiadny samostatný nástroj, ktorý by sa vzťahoval na „osoby vysídlené z environmentálnych dôvodov“, ako sa zistilo v nedávnej štúdii Európskeho parlamentu o klimatických utečencoch. Smernica o dočasnej ochrane je politicky ťažkopádny nástroj na riešenie akéhokoľvek masového vysídľovania a EHSV podporuje postoj, že Lisabonskou zmluvou sa poskytuje dostatočne široký mandát na revíziu prístahovaleckej politiky s cieľom upraviť štatút „osôb vysídlených z environmentálnych dôvodov“.

4.2. Agropotravinárske odvetvie

4.2.1. Systémy potravinárskej výroby a spôsoby stravovania sa zmenia, aby sa prispôbili zmene klímy a zmiernovali ju. Všetci občania sú závislí od agropotravinárskeho sektora (napr. poľnohospodári, rodiny, osoby pôsobiace v dodávateľskom reťazci, spotrebiteľia), a preto by sa prechodom na spoločnosť s nízkymi emisiami oxidov uhlíka malo zabezpečiť, aby sa postihnutým osobám poskytla v rámci tejto zmeny pomoc a podpora. Tento prechod sa navyše bude musieť uskutočniť na celom svete a v rámci jednotlivých odvetví, pričom EÚ môže zohrávať vedúcu úlohu.

4.2.2. Zmena klímy predstavuje mimoriadne náročnú výzvu pre európske poľnohospodárstvo, ktoré je na jednej strane faktorom podnecujúcim túto zmenu a zároveň odvetvím, na ktoré má zmena klímy najväčší vplyv.

4.2.3. Tento sektor sa musí nanovo definovať z hľadiska jeho príspevku k prirodzeným absorpčným systémom, ako sú napr. ekosystémové služby, ktoré dokážu zmierniť niektoré vplyvy zmeny klímy. Tie by sa mali uznať a verejné financovanie prostredníctvom SPP by malo smerovať k podpore týchto služieb, ktoré poľnohospodárstvo poskytuje popri dosahovaní svojho cieľa, t. j. produkcie potravín. Táto všeobecná koncepcia bola podporená v nedávno prijatom stanovisku ⁽⁵⁾.

4.2.4. Udržateľná spotreba potravín sa musí začať v počiatočnej fáze prípravy pôdy a riadenia prírodných systémov, aby sa zabezpečil základný stavebný kameň pre získavanie potravín. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné začať diskusiu o potrebe rámcovej smernice o pôde a poskytnúť jasné vedenie v súvislosti s významom presadzovania udržateľného riadenia a ochrany pôdy ⁽⁶⁾. Na ochranu pôdy a jej úlohu v ekosystémových službách sa zameriava súčasné estónske predsedníctvo Rady EÚ ⁽⁷⁾.

4.2.5. EHSV presadzuje koncepciu udržateľnej výroby a spotreby. Dosiahnutie konsenzu o potrebe zmeny postojov k spotrebe mäsa bude závisieť od určenia príležitostí a podporných opatrení potrebných na zabezpečenie spravodlivého prechodu pre tých, ktorí sú závislí od agropotravinárskeho sektora.

4.2.6. Ide o sektor ovplyvnený aj faktormi ovplyvňujúcimi zmenu klímy, najmä svojou závislosťou od fosílnych palív, a to od produkcie potravín cez spracovanie až po prepravu a balenie. Politiky musia byť formulované vzhľadom na uzavretý charakter existujúceho agropotravinárskeho modelu a musia mapovať dosiahnuteľnú cestu k udržateľnej budúcnosti pre poľnohospodárov, ktorá bude šetrná ku klíme.

4.2.7. Environmentálne politiky nemusia byť v rozpore s okamžitými potrebami poľnohospodárskeho sektora, ak sa považujú za uplatňovanie podporných mechanizmov na uľahčenie prechodu na spoločnosť s nízkymi emisiami oxidov uhlíka.

4.3. Spotrebiteľia

4.3.1. Silu spotrebiteľov pri dosahovaní prechodu možno využiť len vtedy, ak budú mať spotrebiteľia možnosť zvoliť si udržateľné etické alternatívy, ktoré by nevedli k výraznému zníženiu pohodlia alebo kvality z hľadiska služieb, použitia alebo dostupnosti. Uskutočniteľné alternatívy pre spotrebiteľov môžu vychádzať z nových hospodárskych modelov, ako je napr. digitálne, kolaboratívne a obehové hospodárstvo, a takisto sa môžu vypracovať na základe medzinárodnej spolupráce v oblasti globálneho, resp. sektorového prechodu na tieto modely.

4.3.2. Zásada „znečisťovateľ platí“ sa príliš často uplatňuje nesprávne a poplatky sa vynucujú od spotrebiteľov, ktorí nemajú žiadnu dostupnú životaschopnú alternatívu. Spotrebiteľia musia mať možnosť alternatívy predtým, než sa ceny budú môcť stať efektívnym nástrojom na presadzovanie zmeny správania v požadovanom smere.

⁽⁵⁾ Stanovisko na tému Možná transformácia spoločnej poľnohospodárskej politiky, Ú. v. EÚ C 288, 31.8.2017, s. 10.

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému Obehové hospodárstvo – Hnojivá, Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 80.

⁽⁷⁾ Stanovisko na tému Využívanie pôdy na udržateľnú výrobu potravín a ekosystémové služby (pozri stranu 72 tohto úradného vestníka).

4.3.3. Daň z plastových tašiek je dobrým príkladom toho, ako spotrebiteľia čelia malej dani, ale majú k dispozícii alternatívne možnosti – priniesť si vlastnú tašku alebo použiť škatuľu, ktorú poskytuje maloobchodník. Pri uplatňovaní takéhoto prístupu sa môže dosiahnuť rozsiahla zmena správania.

4.3.4. Naproti tomu zdanenie fosílnych palív (napríklad benzínu) na úrovni spotrebiteľa môže spôsobiť nespokojnosť a presmerovanie disponibilného príjmu na palivo. Môže ďalej podnecovať sekundárny nezákonný trh a predovšetkým pritom zachovať zisky výrobcu znečisťujúcej látky. Situáciu zhoršuje aj skutočnosť, že vo väčšine prípadov tieto dane neboli účelovo viazané. Občania majú pocit, že politiky v oblasti zmeny klímy sú spojené s nespravodlivým ukladaním sankcií tým, ktorí nemajú inú možnosť než prevádzkovať podnik v rámci hospodárstva fosílnych palív.

4.3.5. Na zabezpečenie infraštruktúry a primeranej podpory pre spotrebiteľov, ktorí by chceli viesť životný štýl spôsobujúci nízke emisie oxidov uhlíka, by sa mali investovať podporné mechanizmy vrátane verejných prostriedkov a ekonomických nástrojov, a to vrátane pomoci pri hradení vyšších nákladov na etické/dlhodobé/udržateľné tovary a služby. To by sa mohlo uskutočňovať formou verejno-súkromných partnerstiev. Automobilový priemysel je dobrým praktickým príkladom postupov spätného financovania výrobcov na zlepšenie prístupu spotrebiteľov k novým automobily. Podobné typy podporných systémov by sa mohli ponúkať aj v iných sektoroch, napríklad pri bielej technike a dodatočnej modernizácii domácnosti alebo podnikov.

4.3.6. Existuje rozpor z hľadiska klímy vo využívaní verejných prostriedkov na podporu a investovanie do systémov a infraštruktúr, ktoré zvyšujú závislosť konečného spotrebiteľa od faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy a súbežne sa snažia obmedziť a zvládať dosah zmeny klímy. Spotrebiteľia znášajú dôsledky tejto situácie ako prví. Možnosť voľby medzi zaplatením vyššej ceny namiesto možnosti spôsobujúcich znečistenie alebo možnosti zaobísť sa bez daného tovaru či služby nie je „spravodlivá“ voľba, ktorá sa má občanom ponúknuť.

4.3.7. Je rozšírený názor, že udržateľný životný štýl a udržateľné rozhodnutia v oblasti spotreby sú zlučiteľné len s vysokým disponibilným príjmom. Voľby, ktoré sú etické, šetrné ku klíme a udržateľné, nie sú prístupné všetkým v rovnakej miere. Politický rámec, ktorý by spochybnil tento názor a zvýšil dostupnosť pre všetkých spotrebiteľov, by mal podporiť takú tvorbu cien, v ktorej by boli zahrnuté klimatické náklady (vrátane intenzity využívania zdrojov) na tovar a služby.

4.3.8. Právne predpisy EÚ v oblasti ochrany spotrebiteľa sú staršie než uznanie udržateľnej spotreby za základné právo spotrebiteľa zo strany OSN z roku 1999, a preto sa v nich toto uznanie neuvádza⁽⁸⁾. EHSV opakuje svoju výzvu na uplatňovanie politiky udržateľnej spotreby. To je obzvlášť dôležité v kontexte cieľov trvalo udržateľného rozvoja a iniciatívy v oblasti obchodného hospodárstva.

4.3.9. Bez alternatívnej voľby nemá spotrebiteľ inú možnosť, než žiť v chudobe, robiť nesprávne rozhodnutia, rozhodnutia ohrozujúce zdravie či neudržateľné rozhodnutia, čím sa uňho vyvinie odpor voči „environmentálnym“ politikám, ktoré sú vnímané tak, že penalizujú koncových používateľov. Na druhej strane tí, ktorí z tohto systému ťažia, neplatia, ale zarábajú viac peňazí, a tak sa pod maskou environmentálnej politiky zvyšuje nerovnosť, čo je v rozpore so zásadami udržateľnosti.

4.4. Zmeny na trhu práce

4.4.1. Je nevyhnutné chrániť počas transformácie všetkých pracovníkov, a to tak osoby s nízkou kvalifikáciou alebo neprenosnými zručnosťami, ako aj osoby na pracovných miestach, ktoré si vyžadujú vysokú kvalifikáciu. Je potrebné identifikovať a náležite podporiť najzraniteľnejšie sektory a najzraniteľnejších pracovníkov. Automatizácia pracovných miest v rámci nízkouhlíkového hospodárstva môže viesť k rušeniu určitých pracovných miest⁽⁹⁾.

4.4.2. Medzi možnosti na dosiahnutie tejto ochrany patria rekvalifikácia a vzdelávanie. Pracovníci, ktorých pracovné miesta zaniknú v dôsledku zmeny klímy alebo v dôsledku potreby ukončiť závislosť od faktorov ovplyvňujúcich zmenu klímy, by nemali byť tí, ktorí zaplatia cenu za túto zmenu.

⁽⁸⁾ Stanovisko na tému Spotreba založená na spolupráci alebo participácii: model udržateľnosti pre 21. storočie, Ú. v. EÚ C 177, 11.6.2014, s. 1.

⁽⁹⁾ Stanovisko na tému Prechod k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050 (pozri stranu 44 tohto úradného vestníka).

4.4.3. Včasná identifikácia zručností, ktoré umožnia plné zapojenie do týchto nových hospodárskych modelov, je jednou časťou riešenia, ale tieto zručnosti by sa mali mapovať aj v kontexte existujúcej zamestnanosti a závislosti od súčasného neutržateľného modelu.

4.4.4. Je dôležité chrániť a zachovávať komunity tam, kde je to možné, a uľahčiť prechod s minimálnym vplyvom na sociálny aj hospodársky blahobyt postihnutých osôb.

4.4.5. V nových navrhovaných hospodárskych modeloch sú jasne identifikovateľné nové príležitosti vrátane hospodárstva zameraného na funkčnosť, kolaboratívneho a obehového hospodárstva. V tejto súvislosti by mala EÚ začať nevyhnutné medzinárodné rokovania zamerané na vytvorenie globálneho ekonomického modelu.

4.5. Zdravie

4.5.1. Zmena klímy a faktory, ktoré ju spôsobujú, si vyberajú daň v oblasti zdravia. Dá sa to posudzovať napríklad na základe počtu úmrtí a ochorení spojených so znečistením ovzdušia, ktoré predstavujú náklady pre spoločnosť, ako aj pre verejné systémy zdravotnej starostlivosti. Tieto systémy musia zohľadňovať úlohu, ktorú zohráva zmena klímy a jej hnacie faktory v zdravotníctve.

4.5.2. Zdravie a blahobyt vzájomne súvisia s možnosťou prístupu do prírody (IEEP). Mnohé členské štáty čelia zdravotným a spoločenským problémom, ako je obezita, problémy duševného zdravia, sociálne vylúčenie, hluk a znečistenie ovzdušia, ktoré neúmerne postihujú sociálne a ekonomicky znevýhodnené a zraniteľné skupiny.

4.5.3. Investovaním do prírody sa rieši problém zmeny klímy nielen z hľadiska eliminácie znečisťujúcich látok, ale aj z hľadiska investícií do ukladania uhlíka v prírodných ekosystémoch. Následné zdravotné prínosy sú dvojaké: prevencia zvyšovania výskytu zlého zdravotného stavu a podpora aktívneho životného štýlu vedúceho k zlepšeniu zdravia občanov a komunit. Rozpoznanie tohto aspektu pomáha pri zabezpečovaní politických rozhodnutí, ktoré sú vyvážené, informované a založené na dôkazoch.

4.6. Energetika

4.6.1. Výroba energie z obnoviteľných zdrojov vyjadrená v percentách spotreby elektrickej energie sa v EÚ medzi rokmi 2004 a 2015 viac ako zdvojnásobila (zo 14 % na 29 %). Avšak pokiaľ ide o vykurovanie, budovy, priemysel a dopravu, sú energetické požiadavky stále obrovské. Pokrok je síce badateľný, no východisková úroveň je veľmi nízka. Napríklad podiel energie z obnoviteľných zdrojov v rámci spotreby paliva v doprave sa za rovnaké obdobie zvýšil z 1 % na 6 %.

4.6.2. Energetická chudoba je problémom v celej Európe a hoci jej význam a kontext sa môžu v jednotlivých krajinách líšiť, predstavuje to ďalší príklad toho, že je potrebné zabezpečiť, aby sa politiky v oblasti zmeny klímy zameriavali na ochranu najzraniteľnejších osôb.

4.6.3. EHSV opakuje svoju výzvu na vytvorenie európskeho strediska pre monitorovanie chudoby⁽¹⁰⁾, ktoré by spojilo všetky zainteresované strany s cieľom pomôcť definovať európske ukazovatele energetickej chudoby. Spravidlosť pre všetkých občanov znamená zabezpečiť dodávku ekologickej, cenovo dostupnej a prístupnej energie pre každého.

4.6.4. Politiky, ktoré podporujú riešenie problému energetickej chudoby v EÚ, môžu byť takisto riešením v súvislosti so zavedením infraštruktúry pre ekologickú energiu a jej dodávky, a to prostredníctvom zmeny zamerania dotácií a koordinácie politickej vôle.

4.6.5. Politiky, ktoré priamo alebo nepriamo podporujú dotácie na fosílna palivá, predstavujú zvrátenie zásady „znečisťovateľ platí“ – v týchto prípadoch sa platí znečisťovateľovi. Mnohé z týchto dotácií sú pre konečného používateľa neviditeľné, ale v konečnom dôsledku sa čerpajú z verejných prostriedkov. V nedávnom stanovisku⁽¹¹⁾ sa už uvádza argument na podporu zastavenia dotácií škodlivých pre životné prostredie v EÚ a v ďalšom stanovisku o mapovaní politik EÚ v oblasti udržateľného rozvoja⁽¹²⁾ sa zdôrazňuje potreba plniť existujúce záväzky s cieľom odstrániť dotácie škodlivé pre životné prostredie a takisto dôrazná podpora reformy environmentálnej dane.

⁽¹⁰⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 1.

⁽¹¹⁾ Stanovisko na tému Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka, Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽¹²⁾ Stanovisko na tému Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politik EÚ, Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41.

4.6.6. Podpora by mala byť dostupná pre všetkých, dotácie by sa mali zamerať na obnoviteľné zdroje energie, zatiaľ čo dotácie na faktory spôsobujúce zmenu klímy by sa mali okamžite ukončiť a výnimky by sa mali uplatňovať spravodlivejšie, výslovne by sa nemali zameriavať na tých, ktorí si môžu dovoliť zaplatiť najviac, ani na tých, ktorí zo znečisťovania profitujú. Dotácie na fosílna palivá sa podľa MMF v súčasnosti pohybujú vo výške 10 miliónov USD za minútu. Odstránením týchto dotácií by sa vládne príjmy zvýšili o 3,6 % celosvetového HDP, emisie by sa znížili o viac ako 20 %, výskyt predčasných úmrtí v dôsledku znečistenia ovzdušia by sa znížil o viac ako polovicu a celosvetová hospodárska prosperita by sa zvýšila o 1,8 bilióna USD (2,2 % celosvetového HDP). Tento údaj poukazuje na nespravodlivú povahu súčasného systému.

4.6.7. Účinné politiky v oblasti udržateľnosti závisia od zabezpečenia toho, že opatrenia na podporu tohto prechodu budú jasne stanovené, prioritné a náležite financované.

V Bruseli 19. októbra 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS
